

ROZSUDOK

V MENE SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Najvyšší súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedníčky senátu JUDr. Daniely Sučanskej a sudcov JUDr. Emila Franciscyho a JUDr. Eleny Siebenstichovej, v právnej veci žalobcu **MVDr. I. V.**, bývajúceho v B., zastúpeného advokátskou kanceláriou JUDr. R. H., s.r.o. so sídlom v N., IČO: X., proti žalovaným **1/ K., s.r.o.** so sídlom v K., IČO: X., **2/ Ing. S. L.**, bývajúcej v M., **3/ T., s.r.o.** so sídlom v K., IČO: X., **4/ H.H. s.r.o.**, so sídlom v K., IČO: X., **5/ V. H. (nar. X.)**, bývajúceho v K., **6/ Ing. P. H.**, bývajúceho v K., všetkým zastúpeným (okrem žalovaného 3/) JUDr. A. F., advokátom so sídlom v K., **o určenie vlastníckeho práva k nehnuteľnosti**, vedenej na Okresnom súde Košice II pod sp. zn. 11 C 1318/1997, o dovolaní žalovaných 1/, 2/, 4/, 5/, 6/ proti rozsudku Krajského súdu v Košiciach z 21. februára 2012 sp. zn. 5 Co 164/2011, takto

r o z h o d o l :

Dovolanie **z a m i e t a .**

Žalovaní 1/, 2/, 4/, 5/, 6/ sú povinní spoločne a nerozdielne zaplatiť do 3 dní žalobcovi náhradu trov dovolacieho konania vo výške 513,08 € na účet advokátskej kancelárie JUDr. R. H., s.r.o. so sídlom v N..

O d ô v o d n e n i e

Okresný súd Košice II (po zrušení jeho prvého rozsudku z 30. júna 2000 č.k. 11 C 1318/97-171 uznesením Krajského súdu v Košiciach z 23. novembra 1999 sp. zn.

13 Co 278/98) po doplnení dokazovania rozsudkom z 30. marca 2005 č.k. 11 C 1318/97-376 v spojení s opravným uznesením z 29. júla 2005 č.k. 11 C 1318/97-393 určil, že: **1.** žalobca je vlastníkom nehnuteľnosti zapísanej na liste vlastníctva č. X. Katastrálneho úradu v Košiciach, Správa katastra Košice IV, katastrálne územie K., parcela číslo X. – zastavaná plocha o výmere X. m², budova číslo súpisné X. (ďalej len „nehuteľnosť“) v ½ k celku, **2.** žalobu o vydanie tejto nehnuteľnosti zamietol a **3.** vyslovil, že o trovách konania bude rozhodnuté samostatným uznesením. V odôvodnení uviedol, že žalobca nepreukázal, že by odňatie nehnuteľností znárodnením vecne súviselo s perzekúciou rodiny V. S. alebo s trestným postihom jej príslušníkov, ktorí boli uznaní vinnými zo spáchania trestného činu velezrady za to, že sa v roku 1952 pri Petržalke pokúsili prekročiť československo-rakúsku hranicu. Nestotožnil sa z názorom žalobcu, že rozpor s vtedy platnými zákonnými predpismi zakladala skutočnosť, že za znárodnené nehnuteľnosti nebola poskytnutá náhrada; podľa právneho názoru súdu v prípade nevyplatenia náhrady za znárodnenie vzniká osobitný reštitučný nárok, ktorý sa neuspokojuje vydaním veci v zmysle § 5 ods. 1 a § 6 ods. 1 písm. k/ zákona č. 87/1991 Zb. o mimosúdnych rehabilitáciách (ďalej len „zákon č. 87/1991 Zb.“), ale postupom podľa zákona č. 92/1991 Zb. o podmienkach prevodu majetku štátu na iné osoby (§ 2 ods. 3 zákona č. 87/1991 Zb.). Pokiaľ žalobca videl rozpor znárodnenia s vtedy platnými zákonnými predpismi v tom, že F. F. už 17. marca 1948 oznámil príslušnému živnostenskému orgánu, že ukončil výkon veľkoobchodnej činnosti, súd vychádzal z toho, že „pre znárodnenie podľa zákona č. 118/1948 Sb. o organizaci velkoobchodní činnosti a o znárodnění velkoobchodních podniků (ďalej len „zákon č. 118/1948 Sb.“), bol rozhodujúci 1. január 1948“, kedy znárodnený podnik ešte vykazoval znaky veľkoobchodu v zmysle tohto zákona. Na druhej strane ale súd za rozpor s úpravou znárodnenia považoval to, že proces znárodnenia, začatý účinnosťou zákona č. 118/1948 Zb. a pokračujúci vyhláškou ministra vnútorného obchodu č. 874/1949 Ú.1. republiky Československej o znárodnení veľkoobchodných podnikov a o začlenení znárodnených a konfiškovaných podnikov do T., národného podniku (ďalej len „vyhláška č. 874/1949 Ú. 1.“), nebol zavíšený zákonu zodpovedajúcim spôsobom, lebo o rozsahu znárodnenia nerozhodol minister vnútorného obchodu po vypočutí povereníka obchodu (ako to určoval § 8 ods. 7 zákona č. 118/1948 Sb.), ale povereník obchodu výmerom zo 7. júna 1951 č. 223-2402/8-1951 (ďalej len „znárodňovací výmer“). Na základe uvedeného dospel súd k záveru, že v prejednávanej veci bolo znárodnenie vykonané v rozpore s vtedy platnými zákonnými predpismi (§ 6 ods. 1 písm. k/ zákona č. 87/1991 Zb.). Zároveň poznamenal, že v konaní už bolo právoplatne rozhodnuté o tom, že žalobca sa nemôže domáhať určenia vlastníckeho práva k celej

nehnuteľnosti, lebo dohoda o vydaní nehnuteľností je v časti (týkajúcej sa vydania spoluvlastníckeho podielu po F. F.) neplatná. Pokiaľ ale ide o zvyšný spoluvlastnícky podiel nehnuteľností, žalobca ho nebol zbavený legálnym spôsobom (záložný veriteľ nenakladal s nehnuteľnosťami oprávnene, žalovaná 1/ nenadobudla vlastníctvo dražbou alebo v súvislosti s ňou a nebola oprávnená previesť spoluvlastnícke podiely na žalovaných 2/ až 6/), preto žalobca je naďalej podielovým spoluvlastníkom 1/2 nehnuteľností. Žalobu o vydanie celej nehnuteľnosti zamietol, lebo vlastnícke právo žalobcu určil len v podiele 1/2 k celku a nehnuteľnosť tvorí jeden celok, ktorý nemožno fyzicky rozdeliť tak, že by mu bola vydaná len 1/2 nehnuteľnosti. O trovách konania nerozhodol, ale podľa § 151 ods.1 a 2 O.s.p. vyslovil, že o nich bude rozhodnuté v samostatnom uznesení. Samostatným uznesením z 13. júla 2005 č.k. 11 C 1318/97-383 rozhodol o trovách konania tak, že žiadny z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania (§ 142 ods. 2 O.s.p.).

Uznesením z 13. júla 2005 č.k. 11 C 1318/97-383 Okresný súd Košice II rozhodol, že žiadny z účastníkov konania nemá právo na náhradu trov konania. Opravným uznesením z 29. júla 2005 č.k. 11 C 1318/97-393 opravil výrok svojho rozsudku z 30. marca 2005 č.k. 11 C 1318/97-376 spresnením, že určenie vlastníctva sa netýka len pozemku (parcely č. X. v katastrálnom území K.) ale aj budovy na tomto pozemku.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 20. júna 2006 sp. zn. 5 Co 304/2005 rozsudok súdu prvého stupňa zmenil tak, že žalobu zamietol. Uznesením zo 4. augusta 2006 sp. zn. 5 Co 304/2005 advokátovi JUDr. A. F. priznal náhradu trov právneho zastúpenia 346 696 Sk a žalobcovi uložil povinnosť zaplatiť ju tomuto advokátovi do 15 dní. Žalobcovi tiež uložil povinnosť zaplatiť v rovnakej lehote žalovaným náhradu trov konania 61 808 Sk (§ 149 ods. 1 a § 211 ods. 3 O.s.p.).

Najvyšší súd Slovenskej republiky na dovolanie žalobcu rozsudkom z 29. júna 2007 sp. zn. 3 Cdo 14/2007, 3 Cdo 15/2007 zrušil rozsudok Krajského súdu v Košiciach z 20. júna 2006 sp. zn. 5 Co 304/2005 a uznesenie Krajského súdu v Košiciach zo 4. augusta 2006 sp. zn. 304/2005 a vec vrátil tomuto súdu na ďalšie konanie. Dovolací súd vzhľadom na odôvodnenie rozsudku krajského súdu v dovolacom konaní posudzoval, či v prípade znárodnenia vykonaného v zmysle zákona č. 118/1948 Zb. „bolo v súlade s vtedy platnými zákonnými predpismi“ to, že znárodňovací výmer podpísal vlastnoručne povereník obchodu

(a nie minister vnútorného obchodu). Pri riešení tejto otázky vzal dovolací súd na zreteľ aj historicky danú spoločenskú situáciu, ktorá viedla k prijatiu znárodňovacích predpisov a Ústavy 9. mája. Dovoláním napadnuté rozhodnutie odvolacieho súdu v čiastkovej otázke právomoci povereníka obchodu vymedziť rozsah znárodnenia podľa zákona č. 118/1948 Zb. považoval za správne. Vzhľadom k tomu, že žalobca ale v konaní splnenie podmienok vydania nehnuteľností podľa § 6 ods. 1 písm. k/ zákona č. 87/1991 Zb. nevyvodzoval iba z nedostatku právomoci povereníka vymedziť rozsah znárodnenia a aj v dovolacom konaní opätovne, ako už v konaní sa súde prvého stupňa, tvrdil, že predmet znárodnenia v čase vzniku majetkovej krivdy nevykazoval znaky veľkoobchodného podniku v zmysle § 5 v spojení s § 2 ods. 1 a 2 zákona č. 118/1948 Zb., že znárodnenie bolo výsledkom politickej perzekúcie rodiny V. S. a že prechod majetku na štát vykazoval znaky vyvlastnenia bez náhrady, dovolací súd záver odvolacieho súdu o neopodstatnenosti žaloby považoval za predčasný. Podľa jeho názoru rozhodnutiu odvolacieho súdu malo predchádzať komplexné posúdenie otázky splnenia podmienok vydania nehnuteľností odvolacím súdom (§ 6 ods. 1 ods. 1 písm. k/ zákona č. 87/1991 Zb.) so zreteľom na všetky skutkové okolnosti, z ktorých žalobca vyvodzoval, že znárodnenie bolo v danom prípade vykonané v rozpore s vtedy platnými zákonnými predpismi. Keďže odvolací súd posudzoval vec len z hľadiska právomoci povereníka rozhodnúť o rozsahu znárodnenia, vytkol mu, že svoje rozhodnutie nezaložil aj na posúdení opodstatnenosti tvrdení žalobcu, že v čase prechodu nehnuteľností na štát predmet znárodnenia nebol veľkoobchod, znárodnenie bolo výsledkom politickej perzekúcie a za nehnuteľnosti nebola poskytnutá náhrada. Bez posúdenia veci z týchto hľadísk zostali právne závery odvolacieho súdu neúplné, a teda nesprávne. Z uvedených zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Krajský súd v Košiciach na odvolanie žalovaných 1/ až 4/ rozsudkom z 29. októbra 2008 sp. zn. 5 Co 234/2007 **1.** potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa v znení opravného uznesenia z 13. júla 2005 č.k. 11 C 1318/1997-383, **2.** o trovách konania rozhodol tak, že žiadny z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania, **3.** ďalším výrokom pripustil proti tomuto rozsudku dovolanie, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, lebo sa týka posúdenia, „či treba v rámci všeobecne akceptovaného princípu zákazu retroaktivity právnych predpisov, za prejav takejto retroaktivity považovať skutočnosť, podľa ktorej pre aplikáciu znárodňovacích ustanovení bol rozhodujúci skutkový stav existujúci ku dňu 1. január 1948 alebo najneskôr ku dňu 25. februáru 1948, ako to vyplýva z § 27 ods. 1 v spojení s § 6 ods. 1 a § 5 zákona č. 118/1948 Zb.“.

Rozsudok krajského súdu napadli dovolaním pôvodní žalovaní 1/ - 6/ a tiež aj ďalšie subjekty: **I/** H.H. s.r.o., so sídlom v K., IČO: X., **II/** T., s.r.o. so sídlom v K., IČO: X., **III/** V. H., nar. X., bývajúceho v K., **IV/** K., s.r.o. so sídlom v K., IČO: X. (ďalej dovolatelia I/ až IV/). Dovolatelia 1/ až 6/ aj dovolatelia I/ až IV/ (ďalej len „dovolatelia“) žiadali napadnutý rozsudok krajského súdu zmeniť a žalobu o určenie vlastníckeho práva k polovici označenej nehnuteľnosti zamietnuť a žalobcu zaviazat' na zaplatenie náhrady trov konania. Prípustnosť dovolania žalovaní 1/ až 6/ vyvodzovali z § 238 ods. 3 O.s.p. a jeho dôvodnosť z § 241 ods. 1 písm. c/ O.s.p. vzhľadom na pripustenú dovoláciu otázku. Z hľadiska vecnej legitímácie uviedli, že účastníkmi konania na strane žalovaných boli iba dovolatelia 1/ až 6/. Dňa 28. októbra 2008 bola vložená do katastra nehnuteľností kúpna zmluva, ktorou dovolatelia 1/ až 6/ ako spoluvlastníci nielen spornej polovice ale celej nehnuteľnosti tvoriacej predmet konania, sporné nehnuteľnosti v celosti previedli na dovolateľov I/ až IV/ do ich podielového spoluvlastníctva. Dňom 28. októbra 2008 stali sa spoluvlastníkmi sporných nehnuteľností dovolatelia I/ až IV/ a napriek tomu v čase vyhlásenia napadnutého rozsudku 29. októbra 2008 sa s nimi ako s účastníkmi nekonalo.

Najvyšší súd Slovenskej republiky uznesením z 20. apríla 2011 sp. zn. 3 Cdo 117/2009 zrušil napadnutý rozsudok odvolacieho súdu a vec mu vrátil na ďalšie konanie, dovolanie dovolateľov I/ až IV/ odmietol ako podané neoprávnenými osobami. V odôvodnení uviedol, že odvolací súd neprihliadol k právnej skutočnosti, ktorá nastala po začatí konania (prevod spornej nehnuteľnosti na základe kúpnej zmluvy na iné osoby než účastníkov prebiehajúceho konania), s ktorou právne predpisy spájajú prevod práv alebo povinností, o ktorých sa koná. So zreteľom na uvedené dospel k záveru, že napadnuté rozhodnutie je postihnuté inou vadou v zmysle § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. majúcou za následok nesprávne rozhodnutie vo veci. Rozhodnutie odvolacieho súdu považoval za predčasné, pretože odvolací súd mohol vo veci meritórne rozhodnúť až po vyriešení otázky vecnej legitímácie na strane žalovaných. Odvolací súd ani žalobca v čase rozhodovania odvolacieho súdu o tejto novej skutočnosti nemali vedomosť, v dôsledku čoho odvolací súd konal so žalovanými 1/ - 6/, ktorí nemali v danom právnom vzťahu vecnú legitímáciu a nekonal s vlastníkmi spornej nehnuteľnosti (dovolatelia (I/ až IV/)).

Po zrušení predchádzajúceho rozsudku odvolacieho súdu z 29. októbra 2008 sp. zn. 5 Co 234/2007 uznesením Najvyššieho súdu Slovenskej republiky z 20. apríla 2011 sp. zn. 3 Cdo 117/2009, Krajský súd v Košiciach uznesením z 21. novembra 2011 sp. zn. 5 Co 164/2011 (č.l. 633 spisu) vyhovel návrhu žalobcu, aby do konania na miesto pôvodne žalovaných 1/, 3/ a 4/ vstúpili žalovaní 1/ K., s.r.o. K., IČO: X.X., 2/ T., spol. s r.o., K., IČO: X., 3/ H., s.r.o. K., IČO: X.X.. Krajský súd uznesením zo 16. decembra 2011 sp. zn. 5 Co 164/2011 (639) vyhovel aj návrhu žalobcu, aby do konania na miesto pôvodne žalovaného 5/ V. H., nar. X., vstúpil V. H., nar. X., bývajúcí v K.. Pôvodne žalovaný 5/ a žalovaný 6/ proti rozsudku súdu prvého stupňa nepodali, ale vzhľadom na povahu sporu, súd vec prejednal aj vo vzťahu k nim.

Krajský súd v Košiciach rozsudkom z 21. februára 2012 sp. zn. 5 Co 164/2011 (č.l. 700 spisu) **1.** potvrdil rozsudok súdu prvého stupňa z 30. marca 2005 č.k. 11 C 1318/1997-376 v znení opravného uznesenia z 13. júla 2005 č.k. 11 C 1318/1997-383 a uznesenia z 13. júla 2005 č.k. 11 C 1318/1997-383, **2.** o trovách konania rozhodol tak, že žiadny z účastníkov nemá právo na náhradu trov odvolacieho konania, **3.** ďalším výrokom pripustil proti tomuto rozsudku dovolanie, pretože ide o rozhodnutie po právnej stránke zásadného významu, lebo sa týka posúdenia, „či treba v rámci všeobecne akceptovaného princípu zákazu retroaktivity právnych predpisov, za prejav takejto retroaktivity považovať skutočnosť, podľa ktorej pre aplikáciu znárodňovacích ustanovení bol rozhodujúci skutkový stav existujúci ku dňu 1. januára 1948 alebo najneskôr ku dňu 25. februára 1948, ako to vyplýva z § 27 ods. 1 v spojení s § 6 ods. 1 a § 5 zákona č. 118/1948 Zb.“. V odôvodnení rozhodnutia uviedol, že súd prvého stupňa čiastočne nesprávne právne vec posúdil, lebo na zistený skutkový stav použil správny právny predpis, avšak čiastočne ho nesprávne vyložil. Za správny považoval záver prvostupňového súdu, že nie je daný dôvod na vydanie veci podľa § 6 ods. 1 písm. j/ zák. č. 87/1991 Zb., ktorý je v súlade s právnym názorom dovolacieho súdu vysloveným v tejto veci v rozhodnutí sp. 3 Cdo 14/2007, 15/2007. Stotožnil sa aj so záverom súdu o nepreukázaní príčinnej súvislosti medzi znárodnením nehnuteľností a politickou perzekúciou rodiny S.. Nesúhlasil však právnym posúdením pokiaľ ide o ďalší reštitučný dôvod podľa § 6 ods. 1 písm. k/ zák. č. 87/1991 Zb. a to, že F. F. v čase vydania vyhlášky č. 874/1949 Ú.l. (15. mája 1949) vykonával živosť len v malom, pričom vyhláška sa týkala znárodnenia veľkoobchodných podnikov a že § 5 nadobudol účinnosť 1. januára 1948, preto podľa tohto ustanovenia bolo podstatné, či išlo o veľkoobchodný podnik k 1. januára 1948. Odvolací súd na rozdiel od súdu prvého stupňa výkladom ustanovení zák. č.

118/1948 Zb. (§ 2, § 5, 6, 8 a § 27) a vyhlášky č. 874/1949 Ú.1. dospel k záveru, že nie len deň účinnosti znárodnenia zoštátnením a deň nadobudnutia vlastníctva štátom k znárodnenému majetku, ale i posúdenie toho, či konkrétny podnik sa považoval za veľkoobchodný, bolo zákonodarcom viazané na deň nadobudnutia účinnosti § 27 zákona, t.j. 1. január 1948, hoci tento zákon bol prijatý až 28. apríla 1948. Takéto stanovenie účinnosti tohto ustanovenia však odporovalo princípu zákazu retroaktivity právnych predpisov, preto podľa názoru odvolacieho súdu citované ustanovenia nadobudli účinnosť až dňom ich prijatia, t.j. 28. aprílom 1948; až týmto dňom štát nadobudol vlastníctvo k znárodnenému majetku a až tento deň bol rozhodujúci pre posúdenie toho, či konkrétny podnik sa považoval za veľkoobchodný. Keďže F. F. 28. apríla 1948 už nevykonával veľkoobchodnú činnosť, jeho podnik už nebolo možné považovať za veľkoobchodný. Ak aj napriek tomu bol znárodnený zoštátnením, stalo sa tak v rozpore s cit. ustanovením zák. č. 118/1948 Zb., a preto bol žalobcovi vydaný spoluvlastnícky podiel v 1/2 k predmetnej nehnuteľnosti v súlade so zák. č. 87/1991 Zb. Keďže žalobca má naliehavý právny záujem na určení spoluvlastníckeho práva k nehnuteľnosti, odvolací súd rozsudok súdu prvého stupňa potvrdil a pripustil dovoláciu otázku.

Proti tomuto rozsudku odvolacieho súdu podali dovolanie žalovaní 1/, 2/, 4/, 5/ 6/, prípustnosť ktorého odôvodnili § 238 ods. 3 O.s.p. a jeho dôvodnosť § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p. Stotožnili sa s právnym záverom odvolacieho súdu, podľa ktorého vzhľadom na princíp zákazu pravej retroaktivity právnych predpisov, treba vychádzať z tohto, že znárodňovací zákon č. 118/1948 Sb. nadobudol účinnosť až svojím prijatím 28. apríla 1948, nie teda spätne k 1. januáru 1948, ako by to vyplývalo z príslušného explicitného ustanovenia. Nesúhlasili však s jeho názorom, že 28. apríl 1948 mal byť rozhodujúci aj pre posúdenie, či sa konkrétny podnik považoval za veľkoobchodný. Podľa dovolateľov ustanovenia uvedeného zákona, ktoré vymedzujú stav rozhodujúci pre vyriešenie otázky, či konkrétny podnik sa považoval za veľkoobchodný, nemožno považovať za retroaktívne. Právny predpis treba považovať za retroaktívny len vtedy, ak pôsobí nie do budúcnosti, ale do minulosti; tejto definícii retroaktivity nepochybne zodpovedá, že účinky znárodnenia podľa zákona prijatého 28. apríla 1948 mali nastať spätne k 1. januáru 1948. Za prejav retroaktivity nemožno považovať skutočnosť, že splnenie podmienok pre znárodnenie sa malo skúmať podľa stavu existujúceho k 1. januáru 1948. Právne účinky znárodnenia nastali aj v takomto prípade až dňom prijatia zákona, teda nie so spätnou účinnosťou. V danej veci to znamená, že pri rozhodovaní o znárodnení daného podniku bolo opodstatnene považované za určujúce,

či F. F. bol 1. januára 1948 oprávnený obchodovať vo veľkom. Takýto výklad sa neprieči „vtedy platným predpisom“ z dôvodu neprípustnej (pravej) retroaktivity. Keďže odvolací súd neposúdil dovolaciu otázku správne, spočíva jeho rozhodnutie na nesprávnom právnom posúdení veci. Poukázali na svoje písomné vyjadrenie z 8. apríla 2008, v ktorom podrobne rozviedli, prečo na základe vykonaných dôkazov treba dôjsť k záveru, že v rozhodujúcom období F. F. bol oprávnený obchodovať vo veľkom, a preto sa na neho zákon č. 118/1948 Zb. vzťahoval. Z uvedených dôvodov žiadali napadnutý rozsudok krajského súdu zrušiť a vec mu vrátiť na ďalšie konanie a priznať náhradu trov dovolacieho konania.

Žalobca vo vyjadrení k dovolaniu navrhol dovolanie zamietnuť a priznať náhradu trov dovolacieho konania. Nesúhlasil s tvrdeniami dovolateľov, že definíciou retroaktivity zodpovedá skutočnosť, že účinky znárodnenia podľa znárodňovacieho zákona prijatého 28. apríla 1948 mali nastať spätne k 1. januáru 1948, avšak naproti tomu v zmysle definície nemožno považovať za prejav retroaktivity skutočnosť, že splnenie podmienok pre znárodnenie sa malo skúmať podľa skutkového stavu existujúceho ku dňu 1. januáru 1948, lebo nemajú oporu v zákone, v Ústave SR a sú odlišné i od názoru Ústavného súdu SR vyjadreného ohľadne retroaktivity. Zastával názor, že všetky skutočnosti právne významné pre posúdenie teda musia byť posudzované ku dňu 28. aprílu 1948, kedy nadobudol účinnosť zákon č. 118/1948 Sb. V ďalšej časti vyjadrenia žalobca ešte podrobne rozviedol výklad jednotlivých ustanovení zákona č. 118/1948 Sb. v súvislosti so všeobecným zákazom retroaktívneho pôsobenia právnych predpisov a svoje stanovisko k dovolacej otázke pripustenej odvolacím súdom.

Najvyšší súd Slovenskej republiky ako súd dovolací [§ 10a ods. 1 O.s.p. (poznámka dovolacieho súdu: v ďalšom texte sa uvádza Občiansky súdny poriadok v znení do 1. januára 2015)] po zistení, že dovolanie podali včas žalovaní 1/, 2/, 4/ až 6/ (§ 240 ods. 1 O.s.p.) zastúpení advokátom (§ 241 ods. 1 O.s.p.), proti rozhodnutiu, ktoré možno napadnúť týmto opravným prostriedkom (§ 238 ods. 3 O.s.p.), preskúmal rozsudok odvolacieho súdu v rozsahu podľa § 242 ods. 1 O.s.p. bez nariadenia dovolacieho pojednávania (§ 243a ods. 1 O.s.p.) a dospel k záveru, že dovolanie treba zamietnuť.

V zmysle § 241 ods. 2 O.s.p. môže byť dovolanie podané iba z dôvodov, že: a/ v konaní došlo k vadám uvedeným v § 237 O.s.p., b/ konanie je postihnuté inou vadou,

ktorá mala za následok nesprávne rozhodnutie vo veci, c/ rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci. Dovolací súd je viazaný nielen rozsahom dovolania, ale i v dovolaní uplatnenými dôvodmi.

V danom prípade odvolací súd samostatným výrokom svojho rozsudku založil prípustnosť dovolania v zmysle § 238 ods. 3 O.s.p. Ak odvolací súd vysloví prípustnosť dovolania podľa tohto ustanovenia, dovolateľ je oprávnený napadnúť jeho rozhodnutie len z dôvodu, že spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci, a to práve len v tej konkrétne vymedzenej otázke, pre ktorú bolo dovolanie pripustené. V dovolacom konaní potom predmetom posudzovania môže byť len správnosť riešenia uvedenej právnej otázky.

Osobitne treba zdôrazniť, že dovolací súd bez ohľadu na obsah dovolania a podstatu dovolacích námietok vždy skúma, či v konaní nedošlo k procesným vadám uvedeným v § 237 O.s.p. a tiež tzv. iným vadám konania majúcim za následok nesprávne rozhodnutie vo veci (viď § 242 ods. 1 O.s.p.). Vady v zmysle § 237 O.s.p. ani tzv. iné vady konania v zmysle § 241 ods. 2 písm. b/ O.s.p. neboli zistené.

V prejednávanej veci dovolatelia namietajú že napadnuté rozhodnutie spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (dovolací dôvod podľa § 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Právnym posúdením je činnosť súdu, pri ktorej zo skutkových zistení vyvodzuje právne závery a aplikuje konkrétnu právnu normu na zistený skutkový stav. Nesprávne právne posúdenie je chybnou aplikáciou práva na zistený skutkový stav; dochádza k nej vtedy, ak súd nepoužil správny (náležitý) právny predpis alebo ak síce aplikoval správny právny predpis, nesprávne ho ale interpretoval alebo ak zo správnych skutkových záverov vyvodil nesprávne právne závery.

Odvolací súd pripustil dovolanie za účelom vytvorenia procesnej možnosti preskúmať správnosť riešenia otázky, „či treba v rámci všeobecne akceptovaného princípu zákazu retroaktivity právnych predpisov za prejav takejto retroaktivity považovať skutočnosť, podľa ktorej pre aplikáciu znárodňovacích ustanovení bol rozhodujúci skutkový stav existujúci ku dňu 1. januára 1948 alebo najneskôr ku dňu 25. februára 1948, ako to vyplýva z § 27 ods. 1 v spojení s § 6 ods. 1 a § 5 zák. č. 118/1948 Sb.“.

Súd prvého stupňa pri posudzovaní opodstatnenosti reštitučného dôvodu podľa § 6 ods. 1 písm. k/ zák. č. 87/1991 Zb. vychádzal z názoru, že „pre znárodnenie podľa zákona č. 118/1948 Sb. bol rozhodujúci 1. január 1948“, kedy znárodnený podnik F. F. ešte vykazoval znaky veľkoobchodu v zmysle tohto zákona. Súd ale za rozpor s úpravou znárodnenia považoval to, že proces znárodnenia začatý účinnosťou zákona č. 118/1948 Sb. a pokračujúci vyhláškou č. 874/1949 Ú.l. nebol zavŕšený zákonom zodpovedajúcim spôsobom, lebo o rozsahu znárodnenia nerozhodol minister vnútorného obchodu po vypočutí povereníka obchodu (§ 8 ods. 7 zákona č. 118/1948 Zb.), ale povereník obchodu výmerom zo 7. júna 1951 č. 223-2402/8-1951. Na základe uvedeného dospel súd k záveru, že v prejednávanej veci bolo znárodnenie vykonané v rozpore s vtedy platnými zákonnými predpismi (§ 6 ods. 1 písm. k/ zákona č. 87/1991 Zb.).

Odvolačí súd na rozdiel od súdu prvého stupňa výkladom ustanovení zák. č. 118/1948 Sb. (§ 2, § 5, 6, 8 a § 27) a vyhlášky č. 874/1949 Ú.l. dospel k záveru, že nielen deň účinnosti znárodnenia zoštatnením a deň nadobudnutia vlastníctva štátom k znárodnenému majetku, ale i posúdenie toho, či konkrétny podnik sa považoval za veľkoobchodný, bolo zákonodarcom viazané na deň nadobudnutia účinnosti zákona v zmysle § 27 zákona, t.j. 1. január 1948, hoci tento zákon bol prijatý až 28. apríla 1948. Mal však za to, že takéto stanovenie účinnosti uvedeného ustanovenia odporovalo princípu zákazu retroaktivity právnych predpisov, preto zastával názor, že citované ustanovenia nadobudli účinnosť až dňom ich prijatia, t.j. 28. aprílom 1948; až týmto dňom štát nadobudol vlastníctvo k znárodnenému majetku a až tento deň bol rozhodujúci pre posúdenie toho, či konkrétny podnik sa považoval za veľkoobchodný. Keďže F. F. 28. apríla 1948 už nevykonával veľkoobchodnú činnosť, jeho podnik už nebolo možné považovať za veľkoobchodný; ak aj napriek tomu bol znárodnený zoštatnením, stalo sa tak v rozpore s cit. ustanovením zák. č. 118/1948 Zb.

Dovolačí súd sa s týmto správnym právnym záverom odvolacieho súdu stotožňuje a poukazuje na podrobné odôvodnenie jeho rozhodnutia.

Podľa § 2 ods. 1 zákona č. 118/1948 Sb. (o organizácii veľkoobchodní činnosti a o znárodnení veľkoobchodní podniků) „Velkoobchodní činností podlé tohto zákona se rozumí po živnostenskú v tuzemsku prováděný nákup zboží vlastním nebo cizím jména na vlastní nebo cizí účet a jeho další zcizování (v téže podstate nebo po změnách, jimiž

se zboží přizpůsobuje ve smyslu § 38a) živnostenského řádu nebo podle § 54 živnostenského zákona potřebám kupujícího, aby byl umožněn jeho odbyt) fyzickým nebo právnickým osobám, které je dále prodávají, ve svém podniku zpracují nebo spotřebují, a spotřebitelům ve velkém. Činnost komisionáře a jednatele je vždy činností velkoobchodní.“

Podľa § 5 tohto zákona „Za velkoobchodní podniky se pokládají, pokud se neprokáže opak, všechny podniky, které provozují činnost uvedenou v § 2, odst.1 a 2, zejména všechny podniky, které byly dne 25. února 1948 členy Hospodářské skupiny velkoobchodu a zahraničního obchodu“.

Podľa § 6 ods. 1 zákona „Ministr vnitřního obchodu na Slovensku po slyšení pověřence průmyslu a obchodu, může vyhláškou v Úředním listě znárodniti zestátněním s účinností od 1. ledna 1948 některé podniky provozující velkoobchodní činnost“.

Podľa § 8 ods. 1 cit. zákona „Znárodněním nabývá štát vlastníctví k znárodněnému majetku.“

Podľa § 27 ods. 1 cit. zák. „ustanovení §§ 5, 6, 8, 10, 11, 14 a 16 nabývají účinnosti dnem 1. ledna 1948; ostatní ustanovení dnem vyhlášení“ (poznámka dovolacieho súdu - v záujme presnosti sú citované ustanovenia uvádzané v pôvodnom znení v českom jazyku).

V článku I. vyhlášky ministra vnútorného obchodu z 18. mája 1949 č. 874/1949 Ú.1. o znárodnění velkoobchodních podniků a začlenění znárodněných a konfiskovaných podniku do T., národního podniku“) podľa § 6 ods. 1 zákona č. 118/1948 Sb. boli konkrétne určené podniky, ktoré sa s účinnosťou od 1. januára 1948 znárodňujú zoštátnením, pretože ide o podniky vykonávajúce veľkoobchodnú činnosť, medzi ktorými bol aj „podnik F. F., obchod so železným tovarom a sklad emailového tovaru v malom, K.“.

Vychádzajúc z citovaných ustanovení zákona č. 118/1948 Sb. z jazykového hľadiska nie je sporné, že v historicky danej spoločenskej situácii vôľou vtedajšieho zákonodarcu boli účinky niektorých ustanovení právneho predpisu (napríklad, že znárodnenie zoštátnením nastáva spätne k 1. januáru 1948; že zoštátnenie znárodnením sa týka veľkoobchodných podnikov, teda subjektov vykonávajúcich veľkoobchodnú činnosť k 1. januáru 1948, resp.

tých, ktoré boli k 25. februáru 1948 členmi Hospodárskej skupiny veľkoobchodu a zahraničného obchodu) posunúť pred obdobie prijatia (28. apríla 1948) i účinnosti (3. júna 1948) právneho predpisu. Nepochybne zo súčasného hľadiska ide o neželanú pravú retroaktivitu, ktorá sa dotýka princípu právnej istoty adresátov právnej normy, narúša princípy právneho štátu a dotýka sa základných ľudských práv a slobôd. V čase prijatia a niekoľko desiatok rokov po prijatí právneho predpisu (zákon č. 118/1948 Sb.) boli „pravidlá“ takto nastaveného právneho predpisu ovplyvnené vtedajšou spoločenskou atmosférou vynucované, uplatňované, vykonávané i rešpektované. Súd má stanoviť aj pri riešení v posudzovanej veci takú metódu výkladu (starého práva z pohľadu súčasnosti), ktorá nebude zaťažená politickými vplyvmi tej ktorej doby. Odpoveďou na to môže byť Nález Ústavného súdu Českej a Slovenskej federatívnej republiky z 26. novembra 1992, Pl. ÚS 1/92 v ktorom sa uvádza „ Současně budovaný právní stát, který vychází z hodnotové diskontinuity s totalitním režimem, nemůže proto přejímat taková kritéria, jež vycházejí z odlišného systému hodnot. Rešpektování kontinuity se starým hodnotovým systémem předchozího právního řádu by tedy nebylo zárukou právní jistoty, ale naopak bylo by zpochybněním hodnot nových, ohrožení právní jistoty ve společnosti a otřáslo by důvěrou občanů ve věrohodnost demokratického systému.“

Rozpor medzi retroaktívnosťou znárodňovacej právnej úpravy (vzťahujúcej sa k 1. januáru 1948) a princípmi platnými v právnom štáte (z pohľadu zákazu retroaktivity a princípu právnej istoty) vyriešila tzv. reštitučná súdna judikatúra v prospech hodnôt uznávaných v demokratickom štáte tak, že „za deň vzniku majetkovej krivdy, ku ktorej došlo znárodnením treba preto považovať deň prijatia znárodňovacích zákonov“ [viď Ústavný súd Českej a Slovenskej Federatívnej Republiky v náleze z 21. decembra 1992 sp. zn. I. ÚS 597/92 a zákon č. 115/1948 Zb. prijatý 28. apríla 1948; Najvyšší súd Slovenskej republiky v rozsudku z 29. júna 2007 sp. zn. 3 Cdo 14/2007, 15/2007 a predpisy z tzv. druhej etapy znárodnenia (najmä zákony č. 114/1948 Zb. až č. 125/1948 Zb. vydané 28. apríla 1948, prípadne 5. a 6. mája 1948)]. Vychádzajúc zo všeobecne akceptovaného princípu zákazu pravej retroaktivity právnych predpisov, judikatúra súdov tak vychádza z toho, že k znárodneniu došlo dňom prijatia týchto znárodňovacích zákonov.

Účelom reštitučných zákonov je zmiernenie majetkových a iných krívd, ku ktorým došlo v rozhodujúcom období od 25. februára 1948 do 1. januára 1990, teda v pomerne dlhom období neslobody a perzekúcie, pričom v mnohých prípadoch k týmto majetkovým a iným

krivdám dochádzalo na základe „právnych predpisov“, ktoré len ťažko možno podľa súčasných kritérií nazvať právnymi. Ustanovenie § 6 ods. 1 písm. k/ zák. č. 87/1991 Zb. ako jeden z dôvodov pre vydanie veci stanovuje predpoklad, že išlo o znárodnenie vykonané v rozpore s vtedy platnými zákonmi. Ide o požiadavku terajšej právnej úpravy, ktorá sa vzťahuje na prípady, kedy znárodnenie neprebehlo podľa vtedajších predpisov.

Všeobecne akceptovaný princíp zákazu pravej retroaktivity právnych predpisov a vyššie uvedená judikatúra súdov nedovoľuje, aby podmienky pre znárodnenie na strane postihnutých subjektov boli posudzované z iného pohľadu ako k okamihu znárodnenia, za ktorý treba považovať deň prijatia znárodňovacích zákonov (t.j. ide predpisy z tzv. druhej etapy znárodnenia - najmä zákony č. 114/1948 Zb. až č. 125/1948 Zb.), t.j. 28. apríl 1948 (prípadne 5. a 6. máj 1948), ktoré ako deň znárodnenia uvádzali 1. január 1948. Za prejav takejto neprípustnej retroaktivity treba považovať aj to, že podľa zákona č. 118/1948 Sb. bol pre posúdenie toho, či sa určitý podnik považoval za veľkoobchodný, rozhodujúci skutkový stav k 1. januáru 1948, resp. k 25. februáru 1948. Zákon č. 118/1948 Sb. bol prijatý 28. apríla 1948, preto pokiaľ odvolací súd posudzoval charakter činnosti, ktorú firma „F. F. obchod so železným tovarom a sklad emailového riadu v malom, K.“ vykonávala k 28. aprílu 1948 z pohľadu podmienok, na ktoré (ne)dopadal znárodňovací predpis (zákon č. 118/1948 Sb.), jeho právny záver je správny.

Najvyšší súd už v posudzovanej veci vyslovil právny záver v zrušujúcom rozhodnutí z 29. júna 2007 sp. zn. 3 Cdo 14/2007, 3 Cdo 15/2007, že z hľadiska posúdenia, kedy došlo k majetkovej krivde, ktorá je relevantná podľa § 1 ods. 1 zákona č. 87/1991 Zb., je právne významný deň prijatia týchto znárodňovacích zákonov, t.j. 28. apríl 1948 (prípadne 5. a 6. máj 1948). V nadväznosti na uvedené podľa názoru dovolacieho súdu potom aj pre posúdenie skutkových okolností je tento deň rozhodujúci pre záver, či k znárodneniu (ne)došlo v rozpore so zákonom (§ 6 ods. 1 písm. k/ zák. č. 87/1991 Zb.

So zreteľom na uvedené dovolací súd dospel k záveru, že dovolatelia neopodstatnene namietajú, že dovolaním napadnutý rozsudok spočíva na nesprávnom právnom posúdení veci (§ 241 ods. 2 písm. c/ O.s.p.). Keďže dovolanie žalovaných v súvislosti s pripustenou dovolacou otázkou nebolo opodstatnene podané, Najvyšší súd Slovenskej republiky dovolanie podľa 243b ods. 1 O.s.p. zamietol.

Dovolací súd priznal žalobcovi náhradu, ktorá spočíva v odmene advokáta za 1 úkon právnej služby poskytnutej žalobcovi vypracovaním jeho písomného vyjadrenia z 26. júna 2012 k dovolaniu žalovaných (§ 14 ods. 1 písm. b/ vyhlášky č. 655/2004 Z.z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb, ďalej len „vyhláška“). Sadzbu za tento úkon určil podľa § 10 ods. 1 vyhlášky vo výške 419,94 €, čo s náhradou výdavkov za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné (§ 16 ods. 3 vyhlášky) vo výške 7,63 € a 20% DPH (85,51 €) predstavuje spolu 513,08 €.

Toto rozhodnutie prijal senát najvyššieho súdu pomerom hlasov 3 : 0.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozsudku nie je prípustný opravný prostriedok.

V Bratislave 26. októbra 2015

JUDr. Daniela S u č a n s k á, v.r.
predsedníčka senátu

Za správnosť vyhotovenia: Klaudia Vrauková